

Válság és versenyképesség

Szanyi Miklós

Bár a gazdasági növekedés és a versenyképesség fogalma közötti összefüggésrendszer sok eleme tisztázatlan, mégis a közfelfogás úgy tartja, hogy kis exportorientált gazdaságok esetében erős a versenyképesség és a növekedés közötti összefüggés. Ha egy ország gazdasága és vállalatai versenyképesek, akkor piaci szereplésüket siker koronázza, jelentős, növekvő árbevételt, jövedelmet képesek elérni. Ezeket pedig a jövőbeli értékteremtés feltételeinek további javítására tudják fordítani, ami hosszú távú növekedési pályára állíthatja a gazdaságot. Mindez igaz lehet bővülő világ gazdasági környezetben, akkor ha a jövedelmek visszaforgatása a gazdaságba kellően hatékony intézményrendszeren keresztül történik meg. De mi a helyzet gazdasági visszaesés idején?

A 2007-es pénzügyi válság 2008-ra súlyos globális reálgazdasági válsággá terebélyesedett. A világ fő gazdasági központjaiban egyszerre jelentkezett a krízis. A szinkronba került konjunktúra ciklusok miatt most nem tudja egyik nagy gazdaság sem kirángatni a többi a gazdasági visszaesésből. Vagyis a válság tartós és nagyon mély lesz. Azt tapasztaljuk, hogy a korábban leginkább versenyképesnek tartott gazdaságok és vállalkozások sem tudják magukat kivonni a válság hatásai alól. A versenyképesség már említett pozitív hozadéka, hogy megteremti a jövőbeli fejlődés forrásait nem érvényesül. Akkor viszont miként értelmezhetjük ebben a helyzetben a versenyképességet? Az IMD svájci üzleti iskola versenyképességi

elemzése szerint a nagyobb méretű, stabil belső gazdasággal rendelkező országok viszonylag kisebb mértékű gazdasági visszaesést szenvednek el majd. A válságot követő kilábalásban viszont a hatékony intézményi rendszerrel bíró, rugalmas, szerkezeti átalakulásra képes, viszonylag fejlett kis gazdaságok lesznek előnyben. Olyan európai országok például, amelyek a válság által felszínre hozott szerkezeti és rendszerszintű problémák egy részére legalább már a válság alatt megoldást találtak. Az ő versenyképességük fog érvényre jutni a megnyíló, bővülő piaci lehetőségek kiaknázásában.

Magyarországgal kapcsolatban a versenyképesség sokféle szintjét, komplex összefüggéseit figyelembe vevő értékelések (World Economic Forum, WEF – Global Competitiveness Report, IMD Competitiveness Yearbook) 2000-tól a magyar pozíció előbb fokozatos, majd 2006-tól drámai hanyatlását mutatták. Ezek a versenyképességi indexek részben statisztikai mutatók, részben szakértői vélemények alapján alakítanak ki országgrangsorokat. Sok bennük a szubjektív elem. De az elemzők, befektetők döntéseit erőteljesen befolyásolják ezek az információk, ezért mindenképpen számolni kell velük. Ráadásul a magyar gazdaság versenyképességét valamennyi értékelés nagymértékben romlónak minősítette, tehát a vizsgálatok módszertani gyengeségei ellenére is megalapozottnak tűnnek az eredmények.

A WEF külön országjelentésben részletebben is kibontja a mutatók összetételét. A 2009-es jelentésnek ebből a részéből megtudhatjuk, melyek a legsúlyosabbnak ítélt hendikeppeink. Az 1. számú tényezőcsoport a piacgazdasági intézményeket értékeli. A politikusok hitelessége 94., a kormányzati tisztviselők „elfogultsága” (*favoritism*) döntéseikben 112., pazarló kormányzati kiadások 125. (I), a kormányzati szabályozások terhei 128. (I), a kormányzati politizálás átláthatósága 117., a cégek etikus működése 93. helyezést hozott Magyarország számára a 134 közül. A kormányzati működéssel kapcsolatos botránnyosan alacsony értékek (az egyik esetben hátulról a hatodiknak minősítettek!!!) semmilyen elfogultsággal vagy módszertani hiányosságra való hivatkozással sem menthető. De aggasztó a vállalkozások etikátlan, megbízhatatlan magatartására vonatkozó érték is.

Nem váratlan, de ugyanilyen lesújtó a makrogazdasági stabilitással kapcsolatos szempontok értékelése. A költségvetési hiány szempontjából 123., a megtakarítási ráta mértéke alapján 95., az infláció szerint 98., a kumulált államháztartási hiány szempontjából 110. helyezést „értünk el”. A 6. „termékpiaci hatékonyság” tényezőcsoport gyenge eredményeinek kialakulásában fő szerepe az adózás mértéke és hatásai mutatónak volt (133. a 134 ország közül!!!). Ehhez kapcsolódik az agrárpolitika költségei (117.) és a „fogyasztói orientáció” mértéke (114.). A 7. tényezőcsoportban említést érdemel a nem bérjellegű munkaerőköltségek (magas járulék szint) 120. helyezése. A vállalkozások versenyképességével kapcsolatban két területen jeleznek a mutatók kirívó problémát: a nemzetközi értékesítés (115.) és a döntési jogkörök delegálására való készség területén (122.). Az innovációban ismét kormányzati gyengeség rontja az összképet: a fejlett technológiák kormányzati megrendeléseinek gyakorlata csak a 116. helyre volt elég.

A versenyképességi vizsgálatok alapján tehát kijelenthetjük azt, hogy a magyar gazda-

ság versenyképességének visszaesése 2000-ben indult el, majd 2006-tól meredek zuhanásba ment át. Mindez jóval a mostani reálgazdasági válság kezdete előtt történt! Az országos versenyképességi mutatószámok közül elsősorban a kormányzati tevékenységgel, a politikával, a társadalmi békével kapcsolatosak romlottak drámaian, valamint a rossz gazdaságpolitikai döntések következtében a makrogazdasági egyensúlyi helyzetet tükröző mutatók. De az alacsony színvonalú kormányzati tevékenység jelentősen erodálta az üzleti szférára versenyképességét is. Mindezekből az a következtetés vonható le, hogy bár a magyar gazdaság szerkezeti adottságai lehetővé tennék azt, hogy a válságot követő fellendülésben versenyképessége, világgazdasági helyzete erősödjön, erre csak abban esetben fog sor kerülni, ha az intézményrendszer hatékonyságát sikerül érdemben javítani. Első lépés a politikai élet megtisztítása és a társadalmi konszenzus létrehozása a fontos társadalmi kérdésekben. Enélkül a gazdaság és a társadalom intézményrendszerének sem növelhető a hatékonysága, és nem javítható a versenyképességi helyzetünk sem. De minden rosszban van valami jó: a kormányzati működés alakítása a mi ellenőrzésünk alatt áll. Társadalmi összefogással és kellő politikai akarattal ezeken a gyengeségeken saját erőnkől úrrá lehetünk!

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu honlapról